

NEW YORK

Ptáčkaření v urbánní džungli

Foto: Tomáš Grím

Cože? Vyrazit za ptactvem do centra více než dvacetimilionové metropole? Kdyby mě taková myšlenka nějakým omylem napadla, aktivně bych ji zapudil. Nicméně: v New Yorku jsem se nachomýtl pracovně a Central Park mě doslova uhranul. Končila zima, probouzelo se jaro a změny ve složení ptačího spolku obývajícího obří park či jím protahujícího soutěžily v rychlosti s tempem, jakým se olisťovaly stromy. A že bylo na co koukat!

Víc než jen městský park

Central Park zdaleka nejsou jen nekonečné „golfové“ trávníky, Jacqueline Kennedy Onassis Reservoir, kolem kterého běhá v thrilleru *Maratónec* Dustin Hoffman, a to vše obeháno chladnou hradbou mrakodrapů¹. Části parku zvané The Ravine a The Ramble bychom ve středu města vskutku nehledali: husté křoviny, padlé kmeny ponechané rozkladu či podmáčená okolí potůčků tu poskytují mnoha živáčkům to, co v jiných městských parcích zpravidla chybí. Z vegetačního propletence podrostu lahodně klokotá střízlík karolinský (*Thryothorus ludovicianus*), po tenkých větévkách hbitě akrobatuje pankáčoidní sýkora rezavoboká (*Baeolophus bicolor*), koutkem oka bleskne kontrastní černo-bílo-červená kresba pipila rudookého (*Pipilo erythrophthalmus*).

V těchto divočejších částech parku, ale také ve více učešané dřevité vegetaci potkáme i jednu z mnoha jasných známek toho, že Central Park není biologicky druhořadý. Jsou to dutiny tří druhů šplhavců, např. typicky „americký“ pestrých datlů karolinských (*Melanerpes carolinus*) či naopak spíš „evropsky“ skromně černobílých strakapoudů osikových (*Dryobates pubescens*). Další tři datlí druhy v parku zimují, ale nehnízdí. Z ekologických „šplhounů“ tu pak potkáme třeba brhlíky běloprsé (*Sitta carolinensis*) či šoupálky americké (*Certhia americana*).

K zahození ale nejsou ani rozlehlé trávníky – pokud tedy zrovna není víkend a nekoná se masivní okupace piknikáři, joggerů a zevlouny. Jako na většině kontinentů i zde naši cestu městským parkem zkrájí zástupce velkých drozdů – v tomto případě drozd stěhovavý (*Turdus migratorius*). Je to druhý nejpočetnější suchozemský pták Severní Ameriky, hned po vlhovci červenokřídlém (*Agelaius phoeniceus*), který v parku také hnízdí. V podobně otevřeném prostředí potkáme i hejnka severoamerického protějšku naší kukačky – hnízděně parazitického vlhovce hnědohlavého (*Molothrus ater*). Z „posedů“ na plůtcích kolem trávníků loví jedna z obětí jeho zanášecího chování: tyranovec domácí (*Sayornis phoebe*).

Sklobetonová džungle uprostřed New Yorku skrývá nečekanou ptáčkařskou perlu – Ústřední park

Park zdobí (nebo hyzdí – podle vašeho vkusu) i řada staveb. Třeba takový Belvedere Castle – dekorativní hybrid mezi gotickou a románskou architekturou místním ptáčkařům slouží jako pozorovatelná, z níž vyhlížejí táhnoucí dravce. Zatím zaznamenali 14 druhů. Nejlepší denní doba na dravce je kolem poledne, od 10 ráno do 4 odpoledne.

Ve středu města bych velkou sovu nečekal. Proto mě překvapí, když mě důchodce zahlédnuvší můj dalekohled vede ke skupince stromů poblíž pulzujícího dětské hřiště. A hle – z husté koruny, tak

„Mí Newyorčané mi rozumějí,“ může si spokojeně pomyslet káňe rudoocasá (*Buteo jamaicensis*), která právě přináší čerstvé zelené větve na své hnízdo umístěné na jedné z budov lemujičích Central Park. V Evropě je zatím podobný obrázek z kategorie sci-fi. O slavném páru newyorských káňat vyšlo dokonce několik knih.

Foto: Tomáš Grím

Praktické rady

- ✦ Chystáte-li se cestovat po USA a vaší vstupní branou je NY, věnujte alespoň den Central Parku. Máte optimální příležitost si nakoukat a naslouchat běžné druhy předtím, než se pustíte do „seriózního birdění v pořádné přírodě“.
- ✦ Jako jinde ve městech jsou zde ptáci méně plaší², a tedy lépe „zfatitelní“. Nepropáste tuto příležitost. Jako kdekoli jinde jsou z hlediska světelných podmínek nejpříhodnější brzká rána a pozdní večery.
- ✦ Optimální doba pro návštěvu: jarní tah vrcholí v květnu, ale doslova se táhne od konce února do začátku června; podzimní tah začíná v půli srpna a končí, sotva se prosinec stačí pořádně rozběhnout. Tah pěvců má nejvyšší obrátky v září a říjnu. Nejlepší „ptačí vlny“ nebo „spady“ (fallout) nastávají za slunečných rán po nocích se silným jižním a jihozápadním větrem.
- ✦ Přes den je park bezpečný, běžně potkáte i fotografy, za jejichž výbavu by si úspěšný zloděj koupil kvalitní auto. Po setmění ale chodit parkem není dvakrát rozumné.
- ✦ Oblast Manhattanu je absurdně drahá, především co do cen ubytování. Pronájem skrže službu Airbnb je sice levnější než hotely, ale je třeba objednávat velmi dlouho dopředu.
- ✦ Přírodopisné muzeum (American Museum of Natural History), které shlíží na park z jeho západní strany, je dostatečným lákadlem pro jakéhokoli zájemce o přírodu; zároveň jde o skvělou příležitost, jak se dozvědět víc o životě opeřenců obývajících park.
- ✦ Jaký atlas zvolit? O první místo se tradičně dělí atlasy, které využijete i jinde než na východě (i když existují i čistě východoamerické atlasy): „Sibley“³ a „National Geographic“⁴.
- ✦ Máte-li více času, za návštěvu stojí i další parky, např. více než dvousethektarový Prospect Park v Brooklynu nebo Riverside Park, který se táhne kolem řeky Hudson na západní straně Manhattanu. Skvělá je rezervace Jamaica Bay Wildlife Refuge nedaleko Kennedyho letiště. A výlet na klidný Long Island je po urbánním pekle balzámem na duši – být sám na pláži u obce Montauk, za kterou se rozprostírá už pouze Atlantik, jen s potáplíci lední ve svatebním šatě, pozorovat, jak loví kraby...

deset metrů nad zemí, na nás shlíží puštitk proužkovaný (*Strix varia*). V parku byly zaznamenány ještě čtyři další druhy sov.

Jezířka

Kde je voda, tam to žije. Nejinak je tomu v městském parku. Obří obdélník Central Parku o rozměrech 4,0 × 0,8 km je ozdoben celkem sedmi vodními plochami, od jednohektarového trpaslíka The Pond po Jacqueline Kennedy Onassis Reservoir o ploše skoro půl kilometru čtverečního. Kromě řady druhů volavek a racků brázdí jejich hladiny např. kachnice kaštanové (*Oxyura jamaicensis*), kormoráni ušatí (*Phalacrocorax auritus*) i potápky americké (*Podilymbus podiceps*). Nejvíce mě esteticky potěšil parádní morčák chocholatý (*Lophodytes cucullatus*) a úhledný hohol bělavý (*Bucephala albeola*).

Krmítka

Kde je žrádlo, tam to žije jako u vody. Zrovna v The Ramble je hned několik krmítek, která doslova kypí ptačím životem. Zalétávají sem strakapoudi (viz výše), sýkory (např. s. černohlavá, *Poecile atricapillus*) i miniaturní králíci zlatohlaví (*Regulus satrapa*). Ideální místo, kde si lebedit s fotoaparátem a kávičkou z nedalekého stánku.

Barvy

Ptačí fauna Central Parku je pestrá nejen kvantitativně, ale i kvalitativně, včetně své barevnosti. Co takhle dát si sírově žlutou? Na menu je čížek žlutý (*Carduelis tristis*). Nebo levandulově modrou? Pokochejme se sojkou chocholatou (*Cyanocitta cristata*). Je libo karmínově červenou? Předvede samec kardinála červeného (*Cardinalis cardinalis*). A co tak trochu diskotékové blyštivosti? Něčím mezi purpurem

Foto: Tomáš Grím

Ostře sledovaná káňata – fotografové i ptáčkaři mají unikátní pár káňat rudoocasých stále v merku. Park však nabízí bird(watch)erům mnohem víc, od zimujících kachen přes táhnoucí lesňáčky po pestrou sbírku šplhavců. Za jediný den v květnu někdo spočítal, že tu ptáky počítá přes 500 ptáčkařů!

Foto: Tomáš Grím

Lesňáček severní (*Setophaga magnolia*; na obrázku je samec) se může směle ucházet o titul nejkrásnějšího druhu z čeledi Parulidae (lesňáčkovití). A to mu konkuruje dalších 115 členů téže čeledi.

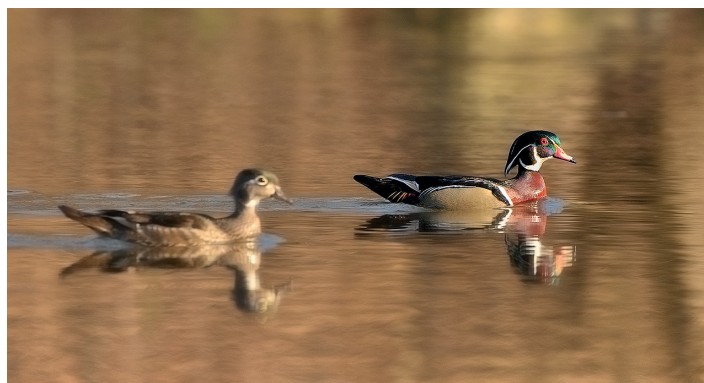

Foto: Tomáš Grím

Kačer kachničky karolinské (*Aix sponsa*) se samici v těsném závěsu. Pokud jde o místa k hnízdění, má tato kachna dost vytříbený vkus: upřednostňuje jezera obývaná bobrem kanadským (*Castor canadensis*) a využívá téměř pouze a jen dutiny vytesané datlem chocholatým (*Dryocopus pileatus*). Oblast hnízdního rozšíření kachničky se proto velmi přesně překrývá s areálem datla. Ten však v New Yorku nežije a kachničky karolinské v Central Parku pouze zimují.

a bronzem, podle úhlu pohledu, se zaleskne samec vlhovec nachového (*Quiscalus quiscula*).

Dojem, že Evropa je co do barevnosti ptactva jen chudou sestrou Severní Ameriky, ještě víc podtrhují lesňáčci (o těch níže). Dokonce i drozd stěhovavý je daleko barevnější než jakýkoli drozd rodu *Turdus* z Evropy. Na druhé straně na misky vah musíme v rámci férového srovnání přidat i klasická „úhápěčka“ (UHP = univerzální hnědý pták), třeba desatero zástupců čeledi tyranovitých (Tyrannidae), kteří

Foto: Tomáš Grim

Datel zlatý (*Colaptes auratus*) indikuje svou hnízdní přítomností vysokou biologickou kvalitu Central Parku

Foto: Tomáš Grim

Strnavec bělohrdlý (*Zonotrichia albicollis*) je vydatným zpěvákem. V Central Parku sice jen přezimuje, ale jeho jednoduchá hvízdavá písnička (přepisovaná jako „Oh sweet Canada, Canada, Canada“) v jarních měsících dokresluje příjemný dojem z parku.

do parku zavítali. Trefný to název pro skupinu, která lidské pozorovatele bez nadsázky tyranizuje svou šedou stejností napříč druhy i rody.

Vetřelci

Až neuvěřitelně běžným je v Central Parku i v okolních ulicích pták, kterého jsem po vykročení z letiště uviděl jako prvního: vrabec domácí (*Passer domesticus*). Podobná zkušenost nás ostatně čeká i na většině letišť celého světa. Každopádně s takovou hustotou vrabců jsem se na žádném jiném kontinentu nesetkal. Čířikají, stavějí hnízda v dutinách obřích platanů, popelí se na písčitéch cestičkách. Perou se v klubku a nevnímají, že jim stojíte pár decimetrů za zády. Jsou prostě všude.

Dalším vetřelcem, kterého kolonizátoři převezli ze starého do nového světa, jsou špačci (*Sturnus vulgaris*). Zatímco vrabci nedobrovolně dorazili už v polovině 19. století, špačci na kontinent vtrhli až jeho koncem. Krásně se lesknou v jarním slunci⁵, které na ně háže odlesky přes zelenožluté zářící listy. S vrabci soutěží o dutiny a společně vytlačují starousedlíky. Jinde na světě tomu není jinak: invaze nepůvodních druhů způsobuje vždy pro-

blémy tam, kam člověk zavlekl i nepůvodní rostliny či potravní základnu, na které byli vetřelci adaptováni ze své domoviny.⁶

Zajímavý je případ hýla mexického (*Haemorrhous mexicanus*). Až do čtyřicátých let minulého století dlel pouze na jihozápadě Spojených států. Pak jej prodejci okrasného ptactva občas vypouštěli, když hrozil zákonný postih za jeho nezákonný prodej. Hýl se rozšířil po celém východě USA, a dokonce začal vytlačovat invazivní vrabce domácí.

Našinci

Je každý druh, který důvěrně známe z našich končin, v cizině zavlečený? Často, ale ne nevyhnutelně. Nízko nad vodou středoparkových jezírek se akrobaticky prohánějí vlaštovky obecné (*Hirundo rustica*). Na hladině zahlédneme kachny divoké (*Anas platyrhynchos*), lžičáky pestré (*Spatula clypeata*) a kopřivky obecné (*Mareca strepera*). V bujně buřeni na okrajích jezírek odpočívají kvakoši noční (*Nycticorax nycticorax*). Tyto druhy může jako „naše“ označit bez uzardění jak našinec, tak Američan.

Nejen kvakoši, kachny a vlaštovky, ale i další druhy, které v mírném pásmu Severní Ameriky zahlédneme, se tam vyskytují přirozeně, bez nevyžádané pomoci člověka. Stačí si udělat výlet do Jamaica Bay. Zátoka poblíž letiště JFK hostí volavky bílé (*Ardea alba*), ibisy hnědé (*Plegadis falcinellus*), racky stříbřité (*Larus argentatus*). Na starém sloupu telegrafního vedení hnízdí orlovec říční (*Pandion haliaetus*). Cítíme se jako doma, v Evropě.

Na tahu

Nejzajímavějším obdobím v Central Parku je pro přírodolince jaro. Zimující kachny stále brázdí jezera, ale už se začínají objevovat tažní ptáci. Postupně, vlna za vlnou. V dubnu se vyplatí zajít do parku častěji – snad každý den se objeví hejnkka nových druhů. A s nimi i „hejnkka“ ptáčkařů (v americké angličtině birders, v britské birdwatchers, i když dnes už tyto „nálepky“ bývají používány zaměnitelně, stačí se podívat třeba na obálku originálního vydání Vinicombeova atlasu⁷).

Kdo táhne? Hned několik druhů malých drozdů rodu *Catharus*, kteří představují při určování – a nejen při prvních setkáních – celkem tvrdý oříšek. Ale většinu pozornosti stejně urvou lesňáčci. Pokud se zadaří, můžete jich údajně vidět za jediný den až tři desítky druhů! Z celkového seznamu téměř čtyř desítek „parulidů“ zaznamenaných v Central Parku jmenujme třeba lesňáčka žlutého (*Setophaga petechia*), modrohřbetého (*S. caerulescens*) nebo žlutokorunkatého (*Setophaga coronata*). Ano, jsou tak krásní, jak už jejich druhové názvy dávají tušit.

Shrnuto a sečteno: Central Park je jedním z nejlepších míst na pozorování ptactva v USA a jednou z top městských lokalit celosvětově⁸. Na podzimním tahu lze pozorovat dravce, na jarním pak lesňáčky. Za století a půl, co park láká návštěvníky, se jeho „birdlist“ rozrostl na úctyhodných 280 druhů. Přes dvě třetiny z nich tu žijí celoročně nebo se sem pravidelně zatoulávají, ostatní jsou spíše jen záletníky. Abychom si udělali odpovídající obrázek, co nás v Central Parku může potkat: byla zde zaznamenána asi čtvrtina všech druhů, které na severoamerickém kontinentě najdeme!

Literatura:

- ¹ Grim T. 2016: Divočina v srdci velkoměsta. *Příroda* 2016(9–10): 60–64.
- ² Grim T. 2015: Cesta do města. Proč a jak se ptáci stěhují k lidem. *Vesmír* 94 (7–8): 414–422.
- ³ Sibley D. A. 2000: The Sibley guide to birds. Alfred A. Knopf, New York.
- ⁴ Dunn J. L. & Alderfer J. 2011: National Geographic field guide to the birds of North America. 6. vydání. National Geographic, New York.
- ⁵ Grim T. 2016: Zpívají opravdu městští ptáci déle? Sýkora koňadra není ptáci... a proč je dobré na to nezapomínat. *Ptačí svět* 23 (3): 16–18.
- ⁶ Samaš P. & Grim T. 2015: Opeřená invaze k protozoocům. *Příroda* 2015 (9–10): 58–62.
- ⁷ Vinicombe K. a kol. 2016: Příručka k určování ptáků ze zaměřením na podrobný popis snadno zaměnitelných druhů. Ševčík, Plzeň.
- ⁸ Milne P. 2006: Where to watch birds in world cities: the essential guide to finding birds in the major cities of the world. Helm, Londýn.

Tomáš Grim | učí na katedře zoologie Univerzity Palackého v Olomouci. Zabývá se především hnízdním parazitismem a urbanizací ptáků. Je spoluautorem a spolueditorem první slovenské Ornitologické příručky a knihy o kukačce, která právě vychází v britském nakladatelství Wild Nature Press.